

KMETOVOALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

Ureja Gustav Pirc, družbeni ravnatelj.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 90 K, na $\frac{1}{2}$ strani 60 K, na $\frac{1}{3}$ strani 30 K, na $\frac{1}{4}$ strani 15 K in na $\frac{1}{16}$ strani 8 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 15. V Ljubljani, 15. avgusta 1913. Letnik XXX.

Obseg: O sestavljanju in setvi travnih mešanic. — Ali smejo na Kranjskem lovci streljati domače mačke na polju in v gozdih. — Kako živi žitni molj in kako se pokončuje. — Vprašanja in odgovori. — Kmetijske novice. — Družbene vesti. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — „Konjerejec“: Sosega Razumnika konjereja. — Konjska kupčija, zajamčene napake (cesarski tadli) in drugo. — Ali naj ima kobila žrebe zgodaj ali pozno? Hlevske razvade konj in navodilo kako se jim odpomore. — Naprava tekališč za konje. — Zakaj moramo negovati kožo pri konjih. — Prezgodnje vpreganje žrebet. — Uradne vesti konjerejskega odseka. — Inserati.

O sestavljanju in setvi travnih mešanic.

(Po dr. T. vitezu Weinzierlu preložil in priredil inženir Jak. Turk).
(Dalje.)

18. O napravi umetnih planinskih travnikov in pašnikov.¹⁾

Skušnje uče, da potrebujejo tudi travniki in pašniki v visokih gorskih legah zvišanja pridelkov, in sicer je predvsem potrebno, da se zboljša rastlinstvo na njih.

Ker pa premnoge dobre nižinske krmne rastline ne uspevajo v visokih legah ali pa prehitro pojemajo v pridelku, odnosno popolnoma izginejo, zavoljotega je potrebno, da se vzgojijo za taka zemljišča prikladne planinske krmne rastline.

Seme takih rastlin dozdej še ni v kupčiji ali pa se dobiva le v manjših količinah in po zelo visoki ceni. Zavoljotega hodijo za zdaj le take kupčijske krmne rastline praktično v poštev, ki so, po dozdej izpeljanih poskusih in skušnjah, dovolj trpežne in rodovitne v podnebnih razmerah visokega gorovja.

Kakor je znano, je glavna naloga po meni l. 1890. napravljene poskusnega planinskega vrta²⁾

¹⁾ Podrobna izvestja o izidu tozadevnih poskusov vsebuje spis pl. Weinzierl: „Alpine Futterbauversuche“, Dunaj, 1902, VIII. Frick. Glej o tem tudi spis istega pisatelja v „Jahrbuch f. Weidewirtschaft und künstlichen Futterbau“ od prof. dr. F. Faikaja in dvornega svetnika dr. pl. Weinzierla. Založba M. & H. Schaper v Hanovru, 1912, I. zvezek.

²⁾ Glej pl. Weinzierl: „Der alpine Versuchsgarten des k. k. Ackerbauministeriums auf der Vorder-Sandlingalpe bei Aussee, 1400 Meter ü. d. Meere, und die daselbst im Jahre 1890 begonnene Samenkultur- und Futterbauversuche“; prvo poročilo, ponatis iz „Landw. Versuchsstationen im Deutschen Reiche“, zv. XLIII, Berlin, Pavel Parey, 1893. Dalje od

c. kr. prigrledne postaje za semena na Sandlinških planinah pri Užavi (Aussee), proučiti razne planinske krmne rastline ter povzročiti pridelovanje njihovega semena. Prav tako zasledujejo po meni v drugih krajih Avstrije napravljena planinska poskusna polja in semenski vrtovi³⁾ poglobitni namen semenskega pridelovanja posebno planinskih oblik dobrih krmnih rastlin.

Število onih zemljišč in travnišč, kjer bi se mogli napraviti umetni travniki na planinah s semenom, ki je dandanes v kupčiji, je potemtakem sploh prav zelo omejeno. Predvsem prihajajo v poštev okoli planšarskih koč ležeče košenice, takozvane planinske poljanice (Almfeldeln) ali ograje, ki pa so navadno poraščene z ničvrednim in nadležnim plevelom, ki bohotno rase na tleh, ki so z gnojnico prepojene in torej z gnojem preobložene. Te planinske poljanice se dajo izpremeniti v prav rodovitne travnike. Treba je le, da se prekopljejo (prevržejo) z lopato in oprostite obstoječega plevela, zadostno umetno zagojijo ter končno posejejo s prikladno semensko mešanico, toda vedno le brez zaščitnega sadeža.

Take naprave sem že z uspehom zvršil pri večjem številu planšarskih kmetov v Solni Komori (Salzkammergut) in sem povzročil številne po c. kr. krajevnih

istega: „Alpine Futterbauversuche, zugleich II. Bericht über die im alpinen Versuchsgarten auf der Sandlingalpe durchgeführten wissenschaftlich-praktischen Untersuchungen in den Jahren 1890 bis 1900“. Dunaj, 1902. V. Frick, c. kr. dvorna knjigarna. Dalje: „Der alpine Versuchsgarten auf der Sandlingalpe“, II. spopolnjena izdaja, s petimi podobami in enim legopisnim črtajem, Dunaj, 1909.

³⁾ Seznam teh s podatki o višini lege in o številu nasevov vsebuje poročilo prigrledne postaje za semena na Dunaju za leto 1911. V komisiji pri V. Fricku, c. in kr. dvornemu knjigarnarju.

komisarjih za agrarske operacije v avstrijskih planinskih deželah kakor tudi po planinskem nadzorništvu (inšpektoratu). Še najbolje se je dosedaj sponesla nastopna mešanica:

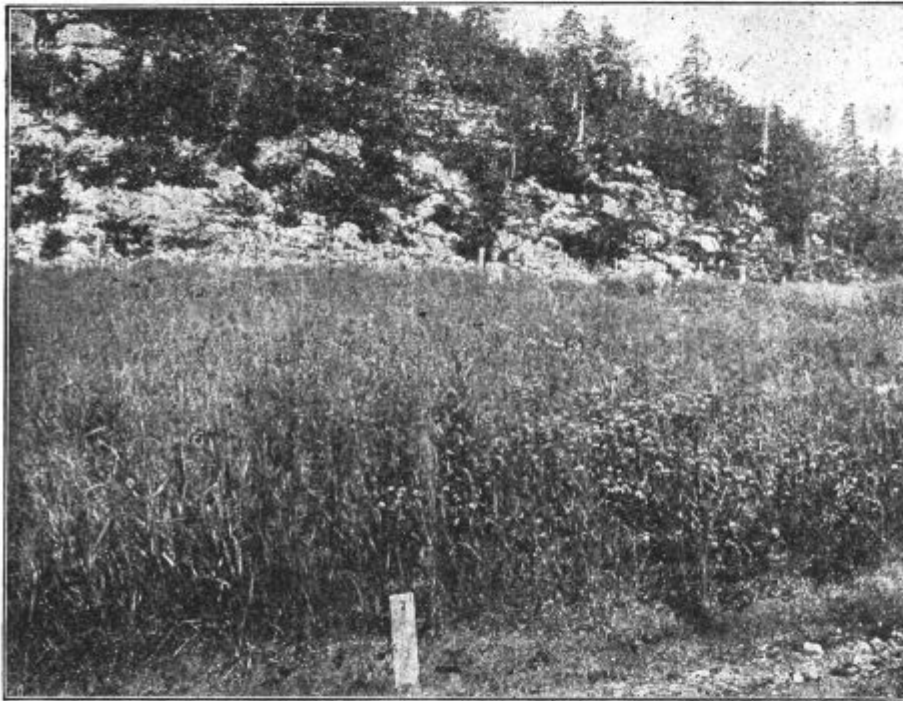
Weinzierlova mešanica za planinski travnik

s 100odstotno doklado in brez zaščitnega sadeža. (Podoba 97.)

1. Švedska detelja	20%	čiste setve in	421	kiloproc.
2. Mačji rep	10	" " " "	313	"
3. Travniška latovka	10	" " " "	173	"
4. Pasji rep	10	" " " "	328	"
5. Travniška bilnica	10	" " " "	866	"
6. Travniški lisičji rep	20	" " " "	263	"
7. Zlata pahovka	15	" " " "	156	"
8. Rdeča bilnica	5	" " " "	147	"

V prisojnih (solnčnih) legah apnenih planin se more deloma nadomestiti švedska detelja (približno

Po 21letnih na planinskem poskusnem vrtu zbranih opazovanjih in zvršenih izborih se je pisatelju posrečilo vzgojiti pod vplivom planinskega podnebja nove oblike dolinskih krmskih rastlin in plevelnih trav, ki so se zdaj izkazale v svoji dajatvi kot krmske rastline, in to še zlasti na planinskih travnikih, mnogo bolj rodovitne in redilne od pravih planinskih vrst. To se tiče predvsem iz samosevni rastlin vzgojene planinske oblike travniške bilnice (*Festuca pratensis*), pasje trave (*Dactylis glomerata*), potem mehkodlake pahovke (*Avena pubescens*), pasje perike (*Agropyrum caninum*), pozne latovke (*Poa serotina*) (podoba 98.) itd. ter mogočne zelene krmske rastline, takozvane gorske strašnice (*Sanguisorba dodecandra*) (pod. 99.). Ta poslednja rastlina daje v zmesi po 50% z udomačeno planinsko obliko pasje perike (pod. 100.) stalno mešanico za zeleno krmo, ki more nadomestiti v planinah v dolinah

Podoba 97. (izvir.). Weinzierlova mešanica za planinski travnik na poskusnem vrtu na Sandlinški planini v sedmem letu.

Podoba 98. Pozna ali močviriska latovka.

10 odstotkov) s pravo navadno nokoto in rdeča bilnica s pasjo travo, toda poslednja samo v nižjih legah.

Povprečni letni pridelek sena te mešanice je znašal po štiriletnih poskusih 70 kg na 100 m², oziroma 70 q na ha.

Druga mešanica za planinski travnik, ki je bila zasejana v poskusnem vrtu leta 1901. in se je dozdej prav dobro razvila, je nastopna:

Mešanica za planinski travnik. Zasejana v juliju 1901 na oddelku I, 2.

100% doklada	Čista setev v %	na 100 m ² v g	pri povprečni ravnosti (glej posvetveno razprt. delnico).
1. Švedska detelja, kupčijsko blago	10	26	
2. Navadna nokota ditto	10	30	
3. Travniški lisičji rep ditto	10	30	
4. Zlata pahovka ditto	10	20	
5. <i>Phleum alpinum</i> L. Pv. ¹⁾	10	30	
6. <i>Poa violacea</i> Bell. St. ²⁾	10	40	
7. <i>Cynosurus cristatus</i> L. Pv.	10	52	
8. <i>Arrhenatherum elatius</i> (L.) M. Pv.	10	132	
9. <i>Festuca rubra</i> L. var. <i>fallax</i> Hack. Pv.	10	70	
10. <i>Festuca arundinacea</i> Schreb. Pv.	10	100	
Skupaj	100	530	

¹⁾ Poskusni vrt na Sandlinških planinah
²⁾ Stöckelwiese.

navadno travno deteljino in jo celo prekaša v pridelku. To je važno, ker se ne dajo v planinah udomačiti za take mešanice primerne detelje, niti ljuljke, kakor na primer laška ljuljka, ki se navadno izbira za te. Po obliki in pridelku kakor tudi v krmski vrednosti nadomešča v planinah prej imenovana udomačena perika popolnoma to poslednjo travo.

Te planinske oblike so se zopet po najnovejših lastnih skušnjah in poskusih izkazale pri nasledstvenih setvah v nižjih legah, n. pr. pri 600 do 800 metrov nadmorske višine, mnogo izdatnejše, in to še zlasti v pridelku semena, kakor teh najboljše kupčijske vrste, ki so bile poleg njih nasejane. To pa trpi samo nekaj let, tako da se mora vedno iznova rabiti izvorna (originalna) setvina (še boljše so sadike iz prvotnega vzgajališča, v pričujočem slučaju s planinskega poskusnega vrta na Sandlinški planini. Iz tega novega važnega dejstva se da tudi posneti veliki praktični pomen planinskih semenskih vrtov za umetno pridelovanje krme v dolinskih gospodarstvih in sploh za pridelovanje travnih semen. Temu namenu imajo tudi služiti na

posestvu „k. k. Kraglgut“ napravljeni vrtovi za zorejo in razmnožitev krmskih rastlin.⁶⁾

Primernih semenskih vrst k mešanici za planinske pašnike je dozdaj še manj v kupčiji kakor za travnike in tudi še niso zaključeni tozadevni poskusi. Kolikor pa se da sklepati že zdaj na praktično porabo, oziroma izpeljavo takih naprav iz mojih leta 1904. pričetih, po moji vednosti sploh prvič započelih poskusnih setvah z mešanicami za planinske pašnike, sestojčih deloma iz semena pravih planinskih krmskih rastlin, deloma iz na Sandlinški planini udomačenega semena nižinskih rastlin, bi se mogle priporočiti naslednje mešanice, in sicer za različne višinske lege, deloma za nasev iztrebljenih zemljišč, deloma za vsetev v primerno pripravljeno pašniško rušo kakor tudi za napravo novih planinskih pašnikov:

Mešanica za planinski pašnik I. W.

Za nadmorsko višino od 1400 do 1700 metrov pri 500odstotni dokladi.

	Čista se- tev v %	na 100 m ² v gramih ⁸⁾
1. Trifolium pratense L. perenne Hort. ⁷⁾	10	120
2. Trifolium caespitosum Reyn.	5	30
3. Trifolium badium Schreb.	5	90
4. Plantago alpina L.	10	132
5. Plantago montana Lam.	10	150
6. Plantago serpentina Vill.	2,5	33
7. Festuca rubra L. var. genuina Hack.	10	210
8. Festuca rubra L. var. fallax Hack.	5	105
9. Festuca Scheuchzeri Gaud.	5	108
10. Festuca violacea Schleich.	5	105
11. Festuca rupicaprina (Hack.) Nym.	5	54
12. Poa alpina L.	5	60
13. Poa violacea Bell.	5	60
14. Phleum alpinum L.	5	45
15. Phleum medium L.	5	54
16. Leontodon pyrenaicus Gouan.	2,5	19

Predstoječa leta 1906. v planinskem poskusnem vrtu na Sandlinški planini zasejana mešanica je dala l. 1908. že pri prvi košnji 58 q suhe krme na hektar.

Weinzierlova mešanica za planinski pašnik

za nadmorsko višino od približno 1400 do 1700 metrov pri 100 odstotni dokladi.

	Čista se- tev v %	na 100 m ² v gramih ⁸⁾
1. Trifolium pratense L. perenne Hort.	10	42
2. Trifolium pallescens Schreb.	3	6
3. Plantago alpina L.	5	22
4. Plantago montana Lam.	2	10
5. Festuca rubra L. var. fallax Hack.	20	140
6. Festuca rubra L. var. duriuscula subvar. genuina Hack.	10	50
7. Poa violacea Bell.	10	40
8. Poa alpina L.	10	40
9. Phleum Michelii All.	10	40
10. Phleum alpinum L.	10	30
11. Cynosurus cristatus L.	10	52

⁶⁾ Primerjaj o tem izvleček iz mojega predavanja „Heranzüchtung von neuen Pflanzenformen unter dem Einflusse des Alpenklimas“, ki sem ga imel na skupščini naravoslovcev v Draždanah 1907 in ki je izšel v razpravah društva nemških naravoslovcev in zdravnikov, 79. skup. Draždane II/1, st. 216., Lipsko, E. C. W. Vogel, 1908. Nadalje „Neue Freie Presse“ z dne 19. sept. 1907 in „Neues Wiener Tagblatt“ z dne 21. septembra 1907. Dalje J. Wiesner, „Lichtgenus der Pflanzen“, Lipsko, W. Engelmann, 1907, stran 291., C. Schroeter, „Das Pflanzenleben der Alpen“, Zürich, 1908, stran 631. in pl. Weinzierl: „Die Weideresultate des k. k. Kraglgutes“, „Wiener Landw. Zeitung“, št. 30., 1911.

⁷⁾ Samorašča (divja) travniška detelja z visokih leg.

⁸⁾ Na podlagi množine posetve, ki sem jo sam dognal iz pridelanega semena na Sandlinški planini.

Ta mešanica se je v planinskem poskusnem vrtu izredno gosto razvila in je dala v drugem letu 30 q suhe krme na hektar.

Mešanica za planinski pašnik

za nadmorsko višino od približno 1700 do 2000 metrov.

	Čista se- tev v %	na 100 m ² v gramih
1. Lotus corniculatus L. (plan. oblika)	10	30
2. Trifolium caespitosum Reyn.	5	10
3. Plantago alpina L.	5	22
4. Festuca rupicaprina (Hack.) Nym.	20	72
5. Festuca Scheuchzeri Gaud.	10	72
6. Festuca violacea Schleich.	10	72
7. Avena Scheuchzeri All.	10	120
8. Poa violacea Bell.	10	40
9. Agrostis rupestris All.	10	28
10. Phleum alpinum L.	10	30

Seme navedenih planinskih vrst in oblik detelj in trav, ki ga danes še ni dobiti v kupčiji, bi si morali planinski gospodarji sami vzgojiti, in sicer na posebnih planinskih poskusnih poljih („travnih semenih“), ki naj bi jih napravile kmetijske zadruge. Potrebno izvirno (originalno) seme oddaja v razmerju zaloge brezplačno c. kr. prigledna postaja za semena na Dunaju s planinskega poskusnega vrta na Sandlinški planini.⁹⁾

Množina posetve pri polni (čisti) setvi¹⁰⁾

za nekatere planinske vrste in oblike po skušnjah s planinskega poskusnega vrta na Sandlinški planini:

Ime	Kalivost v %	g na 100 m ² brez doklade
1. Agrostis alpina Scop.	80	120
2. Agrostis rupestris All.	76	140
3. Avena Scheuchzeri All.	82	600
4. Avena sempervirens Host.	70	650
5. Calamagrostis montana Dc.	73	130
6. Calamagrostis silvatica Dc.	70	130
7. Festuca alpina Sut. var. intercedens	80	200
8. „ amethystina L.	75	230
9. „ Halleri All.	80	200
10. „ pumila Vill.	78	250
11. „ rubra L. var. fallax Hack.	94	350
12. „ rupicaprina (Hack.) Nym.	82	180
13. „ Scheuchzeri Gaud.	70	360
14. „ valesiaca Schl.	80	260
15. „ varia Hack.	80	260
16. „ violacea Bell.	60	360
17. Phleum alpinum L.	92	150
18. „ pratense L. var. medium Brügg	90	180
19. „ Michelii All.	94	200
20. Plantago alpina L.	86	220
21. „ montana Lam.	88	250
22. Poa alpina L. var. fructifera	91	200
23. „ distichophylla Gaud.	78	180
24. „ sudetica Huke.	81	250
25. „ violacea Bell.	73	200
26. Trisetum subspicatum Beauv.	90	120
27. Trifolium alpestre L.	70	220
28. „ badium Schreb.	95	300
29. „ caespitosum Reyn.	72	100

⁹⁾ Natančnejše navodilo o pridelovanju semena planinskih krmskih rastlin vsebuje moje poslednje podrobno poročilo o planinskih poskusih za pridelovanje krme (Dunaj 1902, V. Frick).

¹⁰⁾ Pri povprečni rabnosti, ki je v tem slučaju istovetna s procentno kalivostjo, ker se je rabilo za posetev absolutno čisto seme.

V to sestavo so se sprejele tudi take vrste nižinskih rastlin, ki jih ne vsebuje moja posetvena razpredelnica.

30.	"	medium L.	70	200
31.	"	montanum L.	75	120
32.	"	pallescens Schreb.	78	100
33.	"	pannonicum Jacq.	91	300
34.	"	pratense L. var. perenne Hort.	81	200
35.		Sanguisorba dodecandra Mar.	90	900
36.		Agropyrum caninum P. B.	80	450
37.		Aira flexuosa L.	70	500
38.		Festuca gigantea (L.) Vill.	60	300
39.		Koeleria cristata Pers.	62	180

Ali smejo na Kranjskem lovci streljati domače mačke na polju in v gozdih.

(Obenem odgovor na vprašanje 171.)

Podoba 99. Gorska strašnica.

Domača mačka je vobče koristna žival, ker lovi in pokončuje miši in podgane po hišah, hlevih, skednjih in vrtovih. Tudi na polje se nekatere mačke podajajo, kjer pri mišjih luknjah preže na miši.

Dognano pa je tudi, da se mačke lotevajo malih ptičev v gnezdih, posebno na grmih, in tudi mladih jerebic, dokler jim ne morejo uteči, oziroma odleteti. Nekatere mačke se spravijo celo nad mlade zajce.

Spoznalo se je, da so divjačini večinoma le take mačke škodljive, ki pohajajo predaleč od doma in vasi. Vsled tega obstoje v nekaterih deželah zakonite določbe, v kaki daljavi od selišč smejo lovci mačke streljati.

Tako n. pr. imajo v lovskem zakonu za Češko določbo, da se smejo v lovskem revirju ugonobiti

mačke, oddaljene 380 m od bližnje hiše. V Galiciji se smejo ubiti 300 m od stanov, na Goriško-Gradiščanskem, Moravskem, Gornjeavstrijskem in v Trstu pa se vobče smejo zatirati mačke, klateče se po polju in po gozdu. Na Koroškem pravi postava, da se smejo po gozdu, na Štajerskem pa po polju in v gozdu pohajajoče mačke ugonobiti; kaka posebna razdalja od hiš pa ni predpisana.

Na Kranjskem nimamo doslej sploh nobene zakonite določbe in je tudi ni v prvotnem ces. pat. z dne 28. 2. 1786., čigar posamezna določila so sicer ostala še danes v veljavi, ker s poznejšimi zakoni niso vseh izpremenili. Tako na primer velja še vedno določba glede streljanja po gozdu in polju lovečih psov, razen takih, ki jih imajo ljudje za odganjanje divjadi. Glede domače mačke pa, kakor omenjane, ni ničesar določenega.

Iz tega sledi, da se na Kranjskem domače mačke ne smejo streljati, vendar pa je nujno svetovati, da se ne puščajo predaleč od domačije, da se ne navadijo zasledovati divjačine in ptičev pevcev. Da je ta naš nasvet umesten, sledi iz tega, ker se je tudi v načrt novega zakona za Kranjsko sprejela določba, ki še ni dobila Najvišjega potrjenja, da se postavno dovoli streljanje po gozdih pohajajočih maček v oddaljenosti 400 m od hiš.

Popolnoma zanemarjene domače mačke, ki pohajajo po gozdih, utegnejo, kakor se je po preiskavah dokazalo, tudi podivjati in se družijo z divjimi mačkami. Seveda ne prihajajo pozneje več redoma do selišč, ampak žive kakor divje mačke. Nadaljnji potomci podivjanih maček se od divjih ne razločujejo prav veliko, vendar do take velikosti ne dorasejo, kako prave divje mačke.

Div o mačko je prištevati najhujšim sovražnikom divjačine. Ta žival se nahaja, čeravno jo lovci pridno zasledujejo, vendar še precej pogostoma po kranjskih gozdih; posebno veliko je divjih maček v razsežnih in mogočnih gozdih nanoških, šneberških in kočevskih. Lani so jih na Kranjskem postrelili ali drugače pokončali kakih 60.

Lovec, ki ima dobrega psa, zasledi divjo mačko najlaže na drevesu, kamor zbeži pred psom. Pa tudi daleč na polju ob gozdnem robu ali v gozd pohajajoča domača mačka spleza, zasledovana od psa, na drevo, kjer ji lovec, če nikogar ni v bližini, navadno nikdar ne prizanesi.

Kako živi žitni molj in kako se pokončuje.

Žitni molj se pojavlja v žitnicah, kjer dela včasih naravnost ogromno škodo. Da se je mogoče tega

neljubega gosta odkrižati, je predvsem treba poznati njega v vseh oblikah ter način njegovega življenja in škodovanja. Žitni molj spada med one metuljčke, ki letajo ponoči okoli. Metuljček sam neposredno ne napravljaja škode, pač pa njegova gosenica.

Metuljček je kakih 6 mm dolg, z razprostrtimi krili pa meri približno 15 mm v širini. Glava in oprsje sta bela; prednja krila so srebrna in temnorjava ali črnolisasta. Zadnja krila so belkastosiva. Kadar mirno sedi, tedaj zgane krilca tako, da tvorijo nekako streho.

V drugi polovici maja in v juniju posedajo ti mali metuljčki dostikrat v veliki množini v žitnici po stenah, tramovih, vratih in oknih, zvečer pa veselo okoli letajo. Še v juliju se vidi tuintam kak metuljček, toda ta kmalu pogine. Izjemoma se vidijo letati še celo avgusta ali septembra. Preden pogine, leže samica majhna, drobna jajčeca na žitno zrnje. To se zgodi v pozni pomladi ali pa v prvi polovici poletja. Samica prilepi ponavadi po eno, izjemoma po dvojce podolgasto-okroglastih, rumenkastobelih jajčec na vsako zrno.

Čez 14 dni izleze iz jajčeca majhna gosenica. Na napadenem zrnju opazimo majhna bela zrnca. To so gosenični odpadki. Zaje se v notranjost zrna in ga gloje, dokler ga popolnoma ne izgloje. Ko je izgloodala prvega, se zažre v drugega, oba pa sprede s prav tankimi nitkami skupaj. Tako žre dalje in prede, dokler ni spredla kakih 20 do 30 zrn skupaj. Na spredenini se vidijo njeni beli odpadki.

Avgusta ali septembra, izjemoma tudi že prej, je gosenica že dorasla in je kakih 10 mm dolga. Tedaj zapusti izdolbeno zrnje, onesnaženo po odpadkih, in lazi nekaj časa nemirno povrhu žita ter spuščá ves čas iz spodnje čelusti neko predenino, tako da je naposled vse žito s to nekako pokrito. Kmalu potem se gosenica v zapredku zabubi. Nekatere gosenice zlezejo v ta namen tudi v izgloodano zrno, toda to se zgodi redkokdaj, večkrat se pa pripeti, da se zarijejo v razpoke tramov, desak in zidu in se tu zapredejo v približno tako velik zapredek, kakor je žitno zrno. Večkrat je najti tudi po več zapredkov skupaj. Do pomladi ostane gosenica v zapredku in se nič ne izpremeni; zabubi se šele marca, aprila ali maja. Rjavkasta buba živi kot taka le dva do tri tedne; nato pa izleze iz zapredka metuljček. Gosenica tega metuljčka je torej najbolj škodljiva, ker izglooda mnogo zrnja. Vrhutega pa kvari s svojimi odpadki tudi drugo žito, ki ga ni izdolbla. Tako žito ima neki poseben duh. Pravimo, da je okopelo, in iz njega pripravljena moka je zatohla. Okopelo žito je treba dobro prepražiti v krušni peči, preden ga damo mlinarju. Žito seveda izgubi kalivost, ali pri žitu za mlin to nima pomena. Kako uničujemo žitnega molja? (Konec prih.)

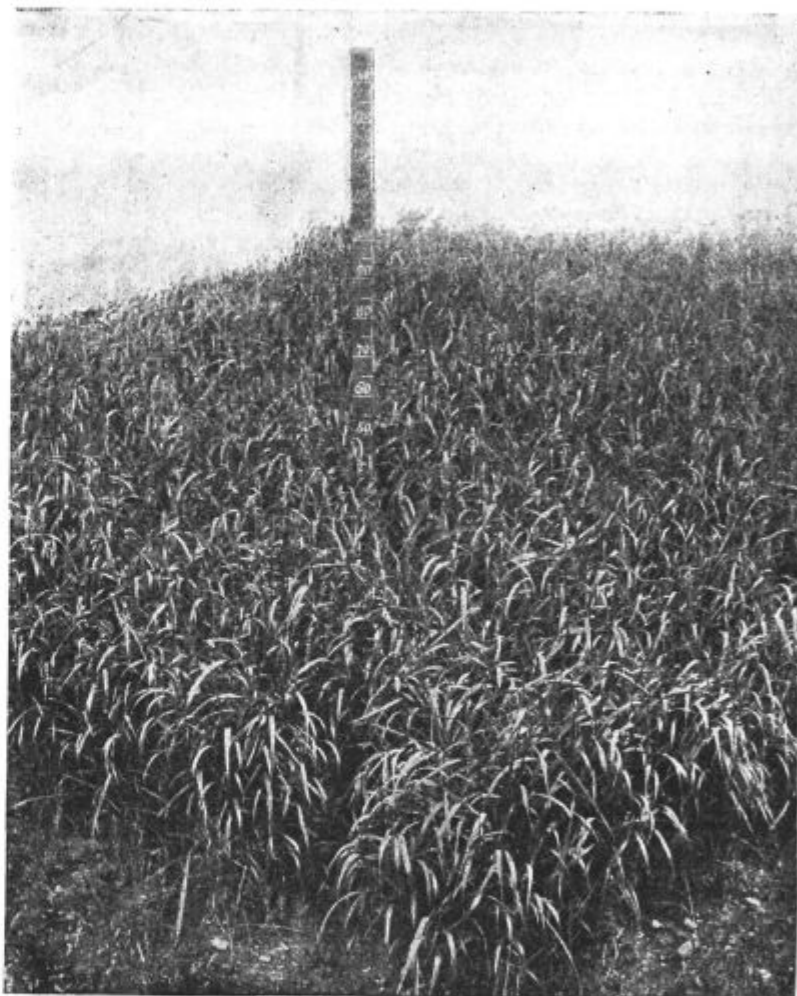
Vprašanja in odgovori.

Na vsa gospodarska vprašanja, ki dohajajo na c. kr. kmetijsko družbo kranjsko ali na uredništvo „Kmetovalca“, se načelno odgovarja le v „Kmetovalcu“. Odgovori, ki so splošno poučni, se uvrste med „Vprašanja in odgovore“, ostali pa v „Listnico uredništva“. Odgovarja se le na vprašanja, ki so podpisana s celim imenom, v „Kmetovalcu“ se pri vprašanju pristavijo pričetne črke imena in kraja. Če vprašalec ne želi drugače. Redno se v vsaki številki odgovori le na tista vprašanja, ki so prišla vsaj štiri dni pred izdajo lista; na

prepozno došla vprašanja se odgovori v prihodnji številki. Kdor takoj želi odgovora na kako gospodarsko vprašanje, mora priložiti znamko za odgovor. Na vprašanja, ki niso gospodarska in odgovori nanja niso splošno poučni in zanimivi, se ne odgovarja v „Kmetovalcu“, ampak le pismeno, če je pismu priloženih 50 h v znakah kot prispevek k družbenemu pokojninskemu zakladu.

Vprašanje 161. Kakšno pravico imajo c. kr. gozdarji po tujih zemljiščih? Ali se jim res ne more braniti delati steza tudi čez najlepše polje? Izgovarjajo se, da imajo od najemnika lova dovoljene, da smejo pristo hoditi po lovišču, ker on plačuje najemščino za lov. (J. L. v R.)

Odgovor: Erarni c. kr. gozdarji nimajo zunanjo posestva države ali verskega zaklada, kjer imajo izvrševati službena opravila, z gozdnim ali lovskim varstvom ničesar opraviti. Na tujem zemljišču torej po določbah zakona o

Podoba 100. (izvir.) Pitoma pasja perika.

obrambi poljščine in gozdnega zakona sploh ne smejo hoditi, razen po javnih in za hojo vsakomur dovoljenih potih in stezah. Pravica, po tujih zemljiščih hoditi, pristoja le c. kr. okrajnim gozdnim tehnikom in c. kr. okrajnim gozdarjem, ki pa omejujejo svoje službene pohode le na gozdne in zaraščene pašnike, oziroma objekte, kjer se s hojo itak ne more napraviti kaka škoda. Hoditi po tujem zemljišču smejo nadalje poljski in gozdni čuvaji, ki jih ima ta ali ona občina zase nastavljene. Erarni c. kr. gozdar pa — kakor moremo povzeti iz Vašega vprašanja — ne bodi po Vašem zemljišču samó kot uslužbenec erarja, ampak najbrž kot postavljeni in zapriseženi lovski čuvaj zakupnika občinskega lova, kamor spada tudi Vaše polje, bodi zakupnik lova erar, oziroma verski zaklad sam ali kdo drugi. Postavljeni lovski čuvaji imajo pravico hoditi po lovišču, ker bi sicer

ne mogli opravljati lovsko-varstvene službe. Vendar pa se ne smejo meni nič tebi nič podajati na polja, dokler so obdelana, in na nepokošene travnike ali celo delati steze po njih, ker se stem dela škoda, ki jo mora lovski zakupnik po obstoječem deželnem lovskem zakonu povrniti. Če na primer lovski čuvaj zasleduje kakega nepoznanega mu človeka, ki je zakrivil kaznivo dejanje ali pa je takega očitno osumljen, se mu seveda ni mogoče izogniti obdelanih zemljišč. Zahtevke za povračilo škode po lovu kakor tudi po divjačini je prijaviti e. kr. okrajnemu glavarstvu, in sicer tekom 14 dni, potem ko je oškodovanec zanj zvedel. Če se povračilo ne zahteva v navedenem roku, oziroma, če se opusti prošnja za cenitev, zapade pravica do odškodnine. V povračilo obsojeni lovski upravičenec mora navadno oškodovancu povrniti stroške, ki so bili potrebni, da je leta utrdil svoje povrnitne zahteve; nasprotno pa mora s svoje povrnitno zahtevo popolnoma zavrtni tožnik lovskemu upravičencu povrniti stroške, ki so bili potrebni za zagovor, podan vsled stavljenih zahtev po odškodnini. Politična oblast sme sicer stroške sorazmerno razdeliti, če nje priznana povračilo škode ne dosega polovice tistega zneska, ki ga je lovski upravičenec, hoteč se izlepa poravnati, pred uradno ceno škode oškodovancu brezuspešno ponujal. Če si je stranka privzela zastopnika (odvetnika), ga mora v vsakem slučaju sama (ne nasprotna!) plačati; politična oblast se namreč za uredbo tega nima brigati.

Vprašanje 162. Kaj je vzrok, da dobe kokoši in piščeta piko na jeziku in kako je zdraviti piko pri kokoših, oziroma kako jo je preprečiti? (I. Ž. v S.)

Odgovor: To, kar se imenuje pri kokoših in ptičih pika na jeziku, je snetiva bolezen sluznih kož v dihalih, v kljunu in na očeh ter jo povzroča zelo nalezljiva bakterija. Bolezen je kužna in ima razne oblike, kamor štejemo tudi davico ali difterijo kokoši. Pika in tudi davica je torej kužna bolezen perutnine ter nastopi najprej kot katar na sluznih kožicah v nosu, kljunu in požiralniku. Pozneje obole tudi sluzne kože oči, sapnika, pljuč in črev. Na jeziku in na čeljustih, na požiralniku in sapniku se nabira bel, siru podoben krupezen eksudat, ki ovira požiranje in dela bolečine. Če se ta eksudat v 4 do 6 dneh ne ognoji, in ne odpade, potem se strdi, in kokoš pogine, ker ne more ne jesti, ne dihati. Bolezen se pokaže tudi na očeh in na roži, ki postane snetiva. Davica se zdravi stem, da se odstrani beli eksudat ter zmiva z vodo, kjer je 1 do 2% raztopljenega peklenskega kamna. Če je eksudat tudi v nosu, je tudi vanj treba brizgati to vodo. Priporočajo tudi eksudat odstrgati, ostrgana mesta namazati s peklenskim kamnom in potem v kljun in nosnice brizgati po dvakrat na dan enoodstotno karbolno vodo. — Mazanje jezika, čeljusti in nosnice z oljem olajša dihanje. Prva reč pa vedno ostane, to bolezen sploh preprečiti. Ker je davica silno kužna bolezen, naj se zdrave živali takoj ločijo od bolnih. Gnoj iz okuženega kurnjaka naj se sežge, a kurnjak naj se opere z vročim lugom. Še zdravim živalim naj se daje polodstotna karbolna ali pa salicilna voda, da se bolezen odvrne.

Vprašanje 163. Ker hlevski gnoj porabim za gnojenje njiv, Vas prosim, da mi svetujete, kako naj z umetnimi gnojili pognojim svojo senošet. Zemlja je lahka in peščena ter se od solnca zelo rada izsuši. (J. K. v B.)

Odgovor: Za oral take zemlje vzemite 350 kg Tomasove žilindre, oziroma ravnolotoliko rudninskega superfosfata, dalje 150 kg 40% kalijske soli. Če gnojite s Tomasovo žilindro, jo kaže potrositi že jeseni ali pozimi po snegu, če pa rabite superfosfat, ga potrosite spomladi; ravnotako se trosi spomladi tudi kalijsva sol. Namesto kalijske soli morete rabiti tudi pepel od drv, in sicer

se ga vzame 400 kg namesto 100 kg 40% kalijske soli. Kot dušičnato gnojilo Vam priporočamo čilaki soliter, ki se ga vzame 50 kg na oral. Potresa se spomladi, lahko tudi v dveh delih. Kalijske soli smo Vam namenoma svetovali nekoliko več kakor se je navadno jemlje za gnojenje senošet, ker je zemlja na Vaši senošeti zelo peščena in kali uspešno vzdržuje mokroto v zemlji. J.

Vprašanje 164. V zimskem času vozimo pri nas kake tri do štiri mesece hlode iz gozdov, seveda le toliko, kolikor to dopušča domače delo. C. kr. okrajno glavarstvo nas poziva, da moramo imeti obrtni list. Ali moramo za vožnjo hlodov iz gozda res imeti obrtni list? (P. B. v B.)

Odgovor: Obrtni list mora imeti vsakdo, ki kupuje les in ga potem prodaja. Če kdo svoj les vozi in prodaja, mu seveda obrtnega lista ni treba. Obrtnega lista tudi ni treba, če vozite les za koga drugega z živino, ki jo imate pravzaprav le za svoj kmetijski obrt, in sicer kadar utegneta. J.

Vprašanje 165. Po mojem travniku ob potoku hodi najemnik ribolova in mi tako pohodi travo, da je ni mogoče kositi. Ali je res, da ribolovcu ne morem zabraniti hoje po travniku? (F. K. v L.)

Odgovor: Ribarski zakon za Kranjsko določa v svojem 42. § naslednje: „Ribičem in njih pomožnemu osebju je, da izvršujejo ribarstvo, dovoljeno stopati na tuja obrežna zemljišča ter pritrjevati na njih ribolovne priprave; vendar so dolžni ravnati s primerno opreznostjo, da bi kaj ne poškodovali, ter povrniti morebiti storjeno škodo.“ Iz navedenega razvidite, da mu hoje po Vašem travniku ne morete zabraniti, pač pa lahko zahtevate, da Vam storjeno škodo povrne. J.

Vprašanje 166. Moj sosed ima več kokoši in dva psa, ki uhajajo na moj travnik in mi delajo škodo. Kako to zabranim. (F. K. v L.)

Odgovor: Kokoši in psi (če psi niso lovski,) sploh ne smejo na tuj svet, če jih pa kdo izpusti, je po deželnem zakonu za obrambo poljščine kazniv in obenem dolžan tudi storjeno škodo povrniti. J.

Vprašanje 167. Imam tepkov mošt, ki mi skoraj vsako leto počrni, če ga natočim v kozarec in če nekaj časa v njem stoji. To se dogaja od tedaj, odkar nimam več lesenih tolkačev, ampak stroj za drobljenje. Zakaj mošt počrni na zraku in kako se temu odmore? (J. M. v B.)

Odgovor: V sadnem, kakor grozdnem vinu se nahaja čreslovina in tudi nekaj železa. Železo pa prihaja v Vašem slučaju lahko kolikortoliko tudi od stroja, kjer ga sadni sok raztopi. Iz kakršnega koli vzroka se potem napravi v moštu čreslovokislilni železni okisec, ki se v moštu raztopi. Vseled dotike z zrakom se pa v moštu ta spojina okisa in se obori ter dá vinu črnkasto barvo. Pretočite mošt na tak način, da pride mnogo z zrakom v dotiko, potem Vam ves počrni. Počrneli mošt očistite na običajni način z želatino, in ko bo čisto, ga zopet pretočite. Če je mošt slab, t. j. če ima malo alkohola v sebi, tedaj utegne slabo prenesti dvakratno pretakanje, in za ta slučaj bi Vam svetovali, da dodaste na vsakih 100 l 2—3 litre najboljšega špirta. J.

Vprašanje 168. Kako se pravilno prideluje rabarbara? Kdaj in koliko listov smem rezati za sprotno rabo? Ali je cvetna stebela bolje pustiti da dozore, ali jih je še mlade porezati, ko so še dobra za juho? Pri nas ta rastlina še ni zelo razširjena, ker pa moji družini in posebno otrokom zelo ugaja, bi hotela nasaditi večjo množino korenin, da bi imeli večkrat ta zdravi in prijetni polizek na mizi. (M. Z. v L.)

Odgovor: Rabarbara je vztrajna, velikolistnata rastlina, ki jo kaj radi sadijo kot zelenjad. Mlade listne reclje pripravljajo za kompote, iz njih delajo tudi sokove, kreme, mezge itd. Posebno priljubljena je rabarbara vsled tega, ker je mogoče, če poidejo zaloge konserv in drugo, iz te že v zgodnji pomladi pripravljati take reči. Vse naslade iz rabarbare imajo fin, prijeten okus po sadju. Po Kresu se mora odnehati z odrezovanjem listov, ker bi sicer rastlina preveč oslabela. Z osipanjem se doseže, da ostanejo reclji blede. Sade se v aprilu v razdalji 1 do 1½ m ter se dobro zalijejo, poleti se pa tuintam zalijejo z razredčeno gnojnico. Po petih ali šestih letih je rastlino treba izkopati in jo posaditi na drugo mesto, da se zemlja preveč ne izrabljuje. Vrsta Queen Viktorija je pripravna posebno za kompot. J.

Vprašanje 169. Kaj je bolje pokladati, oziroma obloditi, brejim kravam: tropine ali otrobe? Tu vlada mnenje, da se krava s tropinami zapaca in tele ne uspeva. (A. J. v G.)

Odgovor: Lanene tropine posebno dobro vplivajo na molzne krave, če jih dobivajo v pijači 14 dni pred otelitvijo in 14 dni po otelitvi. Ta zelo okusna in lahko prebavna pijača tako okrepi živali, da nenavadno lahko prestanejo oteletitev, pa tudi pozneje ne zbolijo tako lahko (n. pr. za teležjo vročnico). Lanene tropine so pa sploh priporočljive, če hočemo slabotne, bolehe ali izdelane živali okrepiti. J.

Vprašanje 170. Imam 100 let star še zdrav hrast, kamor je udarila strela. Odtrgala je, začeni nekaj metrov pod vršičem pa do tal, kakih 10 cm na široko skorjo in še naredila v les kakega pol do en cm globoko in do 2 cm široko rano. Rad bi hrast ohranil. Kako naj si pomagam? (Dr. J. K. v Č.)

Odgovor: Poškodba ni nevarna, ker listnato drevje kolikortoliko vselej samo zaceli rane. Škodovalo pa ne bo, če rano zamažete z ilovico. J.

Vprašanje 171. Ali res mačke ne smejo iz hiše iti na polje, ker lovci pri nas pravijo, da se sme vsaka mačka ustreliti, ki pride deset korakov daleč od hiše na polje? Ker mačke na polju veliko koristijo, zato vprašam, kdaj in kako daleč proč od hiše ima najemnik lova pravico mačko ustreliti? (M. V. v J.)

Odgovor: O pravici, ustreliti mačko, ki se nahaja na polju ali v gozdu zunaj hiše, vladajo pri nas na Kranjskem različna mnenja, in zato smo se obrnili na veščake, da so nam dali pravi odgovor. Odgovor najdete v današnji številki „Kmetovalca“ kot poseben spis. Pripomnimo, da je ta spis sestavljen dogovorno z najboljšimi avstrijskimi veščaki v policijskih naredbah glede varstva lova.

Kmetijske novice.

Na deželni gospodinjki šoli v Šmihelu pri Novem mestu, ki je v zvezi s kmetijsko šolo na Grnu in ki je pod vodstvom šolskih sester De notre Dame, se prične novo šolsko leto z mesecem oktobrom. Šola traja od oktobra do konca julija. Pouk je brezplačen. Notranje gojenke stanujejo v zavodu in plačujejo za hrano, stanovanje, kurjavo, svečavo in perilo po 30 K na mesec. Za hčere kranjskih posestnikov se dobe ustanove po 15 K na mesec. Prošnje za sprejem in za deželne ustanove je vložiti do 1. septembra t. l. na vodstvo deželne gospodinjke šole v Šmihelu, p. Kandija.

Družbene vesti.

* Novi celoletni tečaj gospodinjke šole c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani se prične v prvi

polovici meseca oktobra t. l. Gojenke, ki želijo vstopiti v to šolo, se morajo zglasti do 10. septembra t. l. Podrobni pogoji glede sprejema so objavljeni v razglasu med uradnimi vestmi današnje številke.

Izkazov o nadrobni oddaji modre galice, žvepla itd. po znižani ceni nektare podružnice, županstva in druge korporacije še sedaj niso poslale družbi. Kmetijska družba potrebuje te izkaze nujno, da bo mogla tozadevne račune zaključiti in predložiti c. kr. deželni vladi. Da torej ne bo treba še posebej, potom c. kr. okrajnih glavarstev terjati polaganje teh računskih izkazov, prosi družba, da naj se ji takoj pošljejo.

* **Plačevanje blaga.** Gg. družbenim udom naznanjamo, da se družba strogo drži načela, vse gospodarske potrebščine oddajati le proti takojšnjemu plačilu, oziroma proti povzetju. Družba mora sama vse potrebščine sproti plačevati in nima sredstev, da bi mogla na upanje dajati, zato tudi opozarjamo za plačilo odgovorne podružnične načelnike, da se istotako drže tega načela in da naj skrbe za poravnavo vsakega družbenega računa tekom določenih 14 dni.

* **Umetna gnojila** ima c. kr. kmetijska družba naslednja v zalogi:

Rudninski superfosfat s 14% v vodi raztopne fosforove kisline po K 7.— 100 kg z vrečo vred.

Tomasovo žlindro. Cena za nadrobno oddajo 18 odstotne žlindre v Ljubljani je 7.— 19% K 7.25 100 kg.

Naročbe na cele vagon se bodo izvrševale po naslednjih cenah.

K 544.— K 578.— K 612.— K 646.— K 680.— K 714.—

16% 17% 18% 19% 20% 21%
za cel vagon z 10.000 kg, popust znaša z ozirom na prihranitev stroškov za prevažanje K 25.— pri celem vagonu.

Kalijevo sol po K 12.60 100 kg. To gnojilo se oddaja tudi v vrečah po 50 kg za 6 K 50 h, ker tvornica za množine po 50 kg zaračuna 20 h za vrečo. Kdor gnoji travnike s Tomasovo žlindro ali z rudninskim superfosfatom, ta mora gnojiti tudi s kalijem bodisi s kalijevo soljo ali s kajnitom. Mi odločno priporočamo kalijevo sol, ki ima v sebi 42% kalija in stane 12 K 60 h, dočim ima kajnit le 12—14% kalija ter stane 5 K 50 h. Namesto 300 kg kajnita se vzame le 100 kg kalijeve soli, a ima še več kalija in se vrhutega še prihrani 3 K 90 h.

Kajnit po 5 K 50 h 100 kg.

Kostno moko po 10 K 100 kg z vrečo vred.

Kostni superfosfat po 11 K 100 kg.

Amonijev sulfat po 36.—K 100 kg iz Ljubljane. To dušičnato gnojilo je važno za gnojenje na njivah žitu, krompirju, ozimni itd., in sicer v zvezi s superfosfatom in s kalijevo soljo. Poraba amonijevega sulfata v vinogradih je zlasti važna in zato posebno priporočena. Opozarjamo na spise: „Gnojenje vinogradov“ v peti in šesti številki in „Gnojenje travnikov spomladi s posebnim ozirom na umetna dušičnata gnojila“ v šesti številki letošnjega „Kmetovalca“.

Mešano umetno gnojilo (vinogradniško gnojilo), ki ima 10% v vodi raztopne fosforove kisline, 10% žveplenokislega kalija in 4% amonijevega dušika, oddaja družba po 17 K 50 h 100 kg z vrečo vred. (Glej spis „Mešana umetna gnojila“ v 3. številki letošnjega „Kmetovalca“.)

* **Za živinorejce** ima družba v zalogi požiralnikove cevi za odraslo goved po 12 K komad in za teleta, ovce in koze po 7 K komad. Trokarji so po 5 K komad. Požiralnikove cevi in trokarji služijo v to, da se

napenjanje govedi hitro in zanesljivo odstrani. — V zalogi ima družba tudi mlečne cevi komad po 80 h. Mlečne cevi se rabijo za odtok mleka, kadar kravo vime tako boli, pa je ni mogoče molsti. — Napajalnike za teleta iz pocinjene ploščevine oddaja družba po 10 K.

Tropine podzemeljskega oreha. Te tropine imajo zajamčeno 56 do 57 odstotkov beljakovin in maščobe v sebi. Družba je ugodno kupila večjo množino in jih oddaja po 20 K 100 kg iz Ljubljane. Prof. dr. Pott pravi v svoji knjigi o krmilih: „Orehove tropine se morajo prištevati najmočnejšim dušičnatim in najlaže prebavnim rastlinskim močnim krmilom; odlikujejo se posebno po večji vsebini beljakovin.“ Tudi mi jih priporočamo našim udom, ki imajo živino navajeno na krmljenje z močnimi krmili; dobivajo se v vrečah po 75 kg.

Lanene tropine, ki so zelo priljubljene, ima družba vedno v zalogi. Stanejo K 21.— 100 kg v Ljubljani, v vrečah po 50 kg.

Sezamove tropine. Družba je ugodno kupila večje množine najfinije zmletih sezamovih tropin in jih oddaja po znižani ceni K 19.— 100 kg iz Ljubljane. Te tropine družba jako priporoča. Vsebujejo jamčeno 50 odstotkov beljakovin in maščobe in se dobivajo v vrečah po 75 kg. — Priporočati je umnim gospodarjem, da si čimprej priskrbe zadostno množino teh tropin, ker utegnejo tvornice pozneje ceno vsled večje porabe znatno povišati. Pri odjemu pol ali celega vagona more dati družba znaten popust.

Sladkornata močna krmila kot okrepujočo primes k drugim krmilom ima odslej naša c. kr. kmetijska družba v zalogi ter jih oddaja le v celih vrečah po 50 kg, in sicer mešanice za pitanje ter za molzne krave po 19 K 100 kg z vrečami vred iz družbenega skladišča ali postavljene na ljubljanski kolodvor. Opozarjamo na spis „Sladkornata močna krmila“ v 2. št. lanskega „Kmetovalca“, ki pojasnjuje naravo, učinek in način pokladanja sladkornatih močnih krmil.

Klajno apno, 38—42%, oddaja družba v izvornih vrečah, težkih 50 kg po 22 kg. V manjših množinah, nad 20 kg, po 24 h, v množinah pod 20 h kg pa po 26 h kg. Za manjše pošiljke na zunan se še posebej zaračuni za vsako pošiljatev 30 h za zavo, vozni list itd. — Manj kakor 5 kg se ne razpošilja. — Opozarjamo, da je klajno apno potreben dodatek h krmu, koder krmila nimajo v sebi dovolj rudninskih snovi, zlasti fosforove kisline, in da klajnega apna ni zamenjati z ničvrednimi redilnimi štopami za živino.

Živinsko sol priskrbuje družba vsem tistim, ki ne morejo osebno v Ljubljano ali ki je v svoji bližini na morejo kupiti po 7 K 100 kg ali pa 3 K 60 h 50 kg. Živinska sol se oddaja le v vrečah po 50 kg. Le tiste naročila na živinsko sol se zvršujejo, ki se sanje denar naprej pošlje.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Razglas

o sprejemu gojenk v gospodinjsko šolo c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani.

V prvi polovici meseca oktobra se otvori petnajsti tečaj gospodinjske šole. Gojenke morajo stanovati v zavodu, ki je pod vodstvom č. gg. sester iz reda sv. Franciška. Zavod je v posebnem poslopju poleg Marijanišča na Spodnjih Poljanah v Ljubljani.

Pouk, ki je slovenski in brezplačen, zavzema poleg verouka, vzgojeslovja, zdravoslovja, ravnanja z bolniki, spisja in računstva vse one predmete, ki jih mora umeti vsaka dobra gospodinja, zlasti se pa poučuje teoretično in praktično o kuhanju, šivanju (ročnem in strojnem), pranju, likanju, živinoreji, mlekarstvu, vrtnarstvu itd. Gojenke se istotako vezbajo v gospodinjskem knjigovodstvu ter v ravnanju z bolniki in z bolno živino.

Gojenke, ki se žele učiti nemškega jezika, dobe v tem predmetu brezplačen pouk in priliko, da se v enem letu zadosti privaditjo nemškemu jeziku.

Gojenka, ki bo sprejeta v zavod, plača na mesec za hrano, stanovanje, kurjavo, razsvetljavo, perilo, t. j. sploh za vse, 35 K, ali za ves tečaj 385 K. — Vsaka gojenka mora prinesiti po možnosti naslednjo obleko s seboj: Dve nedeljski obleki, tri obleke za delo, dva para čevljev, nekaj belih in barvanih jopic za ponoči, štiri barvana spodnja krila, dve beli spodnji krili, šest srajc, šest parov nogavic, 10 do 12 žepnih robcev, šest kuhinjskih predpasnikov in tri navadne predpasnike. (Predpasniki za delo se tudi priskrbe v zavodu proti plačilu.) Če ima ktera več obleke, jo sme prinesiti s seboj.

Deklice, ki hočejo vstopiti v gospodinjsko šolo, morajo:

1. dovršiti že 16. leto; le izjemoma, v posebnega ozira vrednih slučajih se more dovoliti sprejem mlajših učenk;
2. znati čitati, pisati in računati;
3. predložiti zdravniško spričevalo, da so zdrave;
4. predložiti obvezno pismo staršev ali varuha, da plačajo vse stroške;
5. zavezati se, da bodo natančno in vestno zvrševale vsa dela, ki se jim nalože, ter da se bodo strogo ravnale po hišnem redu.

Prošnje za sprejem, ki jim je priložiti šolsko in zdravniško spričevalo ter obvezno pismo staršev, oziroma varuha, naj se pošljejo

do 10. septembra t. l.

glavnemu odboru c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani.

V prvi vrsti se v gospodinjsko šolo sprejemajo deklice, ki imajo domovinsko pravico na Kranjskem; če bo pa v šoli prostora, se bodo sprejemale tudi prosilke iz drugih dežel.

Prošnje za sprejem bodo rešene med 20. in 25. septembrom.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V Ljubljani, dne 15. julija 1912.

Vabilo

k občnemu zboru kmetijske podružnice v Orehku v nedeljo, dne 17. avgusta popoldne ob treh v šolskih prostorih.

SPORED:

1. Račun za preteklo leto.
2. Dogovor o plačanju dolga za stikalnico in sadni mlin.
3. Raznoterosti.

Kmetijska podružnica v Orehku,

dne 10. avgusta 1913.

Jakob Kristan, načelnik.

Vabilo

na občni zbor kmetijske podružnice na Štrekljevercu dne 8. septembra t. l. popoldne ob treh pri načelniku.

SPORED:

1. Volitev načelnika.
2. Pregled računov.
3. Izročitev podružnične imovine.
4. Volitev poslanca za občni zbor kmetijske družbe.
5. Raznoterosti.

Štrekljeverc, dne 8. avgusta 1913.

Martin Drganc, načelnik.

==

KONJEREJEC.

==

Uradno glasilo samostojnega konjerejskega odseka c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Soseda Razumnika konjereja.

7. O hlevu za plemenske kobile.

„To je moj konjski hlev in tu so moje tri plemenske kobile: Gidra, Miška in Mala. Skoraj vsak dan so na polju ali na travniku. Moja najboljša delovna živina so.“

Lipovec pripomni: „Pa so nekoliko suhotne! Že dolgo nisem videl tvojih kobil, kajti malo pridejo skoz vas, toda mislil sem si, da so tvoje slovite plemenske kobile vendar nekoliko lepše na oči!“

„To tudi mi mislimo,“ so rekli kmetje in Brajdar.

Razumnik odgovori smehljaje: „Ravno take hočem imeti svoje plemenske kobile. S tolščo zalita kobila za pleme nima nikake vrednosti. Moje kobile pa imajo mišice kakor jeklo; za delo so boljše kakor vaše spitate kobile in se pri delu ne potijo.“

„To je pa res,“ je odkrito pritrđil Kopitar.

„Tu stoji še ena lepa kobila!“ zakliče Serjak, „ali si to tudi pripuščal, Razumnik?“

„Te kobile ne pripuščam več!“ odgovori Razumnik.

„Je sicer lepega telesa, dobra za delo in njen temperament ni pomanjkljiv. Pač pa je dvakrat zaporedoma zvrгла, in zato je več ne pripuščam. Mogoče je, da mi da še katero žrebe. Nagnjenje za izvrgljivost se, žal, dostikrat prenese na potomce, in temu se hočem ogniti. To je vzrok, zakaj Grivke ne pripuščam več.“

Brajdar pravi: „V tem hlevu pa ni nič posebnega, in vendar je v njem toliko sreče!“

Razumnik odvrne: „Posebnega tu seveda ni. Uredba in oprava tega hleva pa je popolnoma dobra in primerna. Predvsem skrbim, da v hlevu ni pretoplo in soparno. Toplina je jeseni, spomladi in pozimi redkokdaj nad 12° R. Pazim, da ostane kolikor mogočo na 10 do 11° R. Tolika toplina je za plemenske kobile popolnoma primerna.“

„Naši hlevi so mnogo toplejši!“ zakliče Kopitar. „Mislili smo, da je topel hlev plemenskim kobilam še najbolj potreben.“

„To je popolnoma napačno mnenje!“ pravi Razumnik. „V toplih hlevih se živali pomehkužijo. Njih odpornost proti mrazu in slabemu vremenu se izgubi. Pomehkuženi konji veliko laže zbole kakor utrjeni. Bolezni, mrzlični katarji itd. so brejim kobilam jako nevarni. Celo neprehuda mrzlica, ki traja samo par dni, povzroči čisto gotovo, da kobila izvrže. Moje utrjene kobile pa zelo redko obolijo vsled prehlajenja.“

„Zdaj se mi pa že svita!“ zakliče Kopitar. „Moj hlev je veliko pretopen. Zato so moje kobile kar po vse leto prehlajene.“

„Pred nečim pa skušam prav skrbno varovati svoje kobile!“

„Pred čim pa?“ vpraša Lipovec.

„Pred mrzlim prepihom!“ odgovori Razumnik.

„Ravno tu se dela največ napak. Kadar se v vročini hlevi zelo segrejejo, tedaj se odpirajo vrata in okna, da more svež zrak v hlev. Če je vreme mirno in brezvetrno, je to že dobro. Ko se pa zrak zunaj proti jutru močno ohladi, kar se posebno dogaja v bližini rek in jezer ter v gorovju, potem postane v hlevu prehladno. Konji, ki jih potem mrzli zrak neposredno

obdaja, se morajo prehladiti. Obolijo ali za katarji, mrzličnimi revmatizmi, ali pa se pojavijo želodečne in črevesne bolezni. Vse te bolezni so pa lahko spojene z manjšo ali večjo mrzlico in so lahko plodu v maternem telesu zelo škodljive. Vsa okna in vrata skrbno zapiram na tisti strani, odkoder prihajajo vetrovi. Kadar pa živine ni v hlevu, odprem vsa okna in vrata ter skrbim, da se hlev dobro in popolno prezračí. Kadar pridejo kobile domov, ostanejo samo ona okna odprta, ki niso ob vetrovni strani.“

„Tako bi moralo biti!“ pritrđi Kopitar in kima.

„Zelo važen pa je tudi prostor, kjer živali stoje,“ nadaljuje Razumnik. „Ravno tu se delajo zopet velike napake s težkimi posledicami. Ljubi sosedi, tu vidite, da so moje plemenske kobile v kočih. Do pregradnikov nimam posebnega zaupanja. Če se rabijo pregradniki, se živali lahko pobijejo, oziroma se lahko zgodi, da stoječa žival ležečo pohodi. Skrbim pa predvsem tudi, da imajo kobile dovolj prostora, da se lahko udobno vležejo in zopet vstanejo. Staja pa tudi ne sme biti kratka. Če je prekratka, se rado zgodi, da kobile stopajo v gnojnični odtok, in to potem dostikrat povzroča poškodbe in pa padanje. Najvažnejše pa je, da tlak ni pregladek. Ko so kobile že dalje časa breje, nekoliko teže vstajajo kakor ponavadi. Na gladkem tlaku kobilam pri vstajanju rado spodrsne in se nesreče ter nepravilni porodi ne dajo preprečiti.“

„Moja kobila je pred nekaj leti tudi zvrгла, ker se ji je pri vstajanju spodrsnilo,“ pritrjuje Brajdar. „Bil sem poleg, ko je vstajala. Spodrsne ji in pade. Zvečer istega dneva je izvrгла mrtvo žrebe.“

„Tudi jaz sem ravno v tem oziru pred več časa moral drago plačati nauk,“ nadaljuje Razumnik. „Prej sem imel v hlevu raskav cementni tlak s prav plitvo vdelanimi žlebički. Živalim se je pa večkrat pri vstajanju spodrsnilo, in na ta način sem izgubil nekočprav lepo kobilo z mladičem vred. Sedaj je moj hlevtlakan z žgano opeko.“

„Ali je lesen tlak slab?“ vpraša Vrhovnik. „Jaz imam v hlevu še vedno lesene količke.“

„Če so količki še dobro ohranjeni in če ni velikih razpok, tedaj tak tlak ni ravno slab. Če pa tekoči konjski izmečki skoz leseni tlak prodirajo v nižje plasti in tam gnijo, potem tak tlak gotovo ni dober. Ravnotako neprijetno je, če se pod količi nahaja prazen prostor, ki je v zvezi z gnojničnim odvodnikom itd. ali z zunanjim zrakom. Zrak more od zunaj pod količi prodirati v hlev, dvigati se skoz razpoke in kobile neposredno zadevati, kadar počivajo. Živali se potem navadno še močneje prehlade, kakor bi se to zgodilo na močnem mrzlem prepihu.“

„To mi je jasno!“ poseže Kopitar vmes. „Dobro bi bilo, če bi dal svoj hlev kmalu popraviti.“

„Naposled je vredno upoštevati tudi padec stojišča,“ pojasnjuje Razumnik dalje.

„Za kobile zelo nagnjeno stojišče sploh ni potrebno, ker njih tekoči izmečki daleč za njimi padajo na tla. Brejim kobilam je pa močno nagnjeno stojišče celo kvarno. Če kobile ležijo na močno nagnjenem prostoru, mora vendar plod daleč noter v medenico, kar more biti vzrok mnogim neprijetnostim.“

„Kakšno steljo priporočáš ti za najboljšo?“ vpraša Lipovec. „Sedaj nastiljam s šoto, toda stane me pa precej.“

Razumnik odvrne; „Vendar je šota izvrstno sredstvo, ki ga morem najbolje priporočati. Ker pa imam sedaj zelo veliko slame, rabim to za steljo. Nastiljam pa vsak dan. Tudi žaganje sem nastiljal, če sem ga ugodno in poceni dobil. Pozneje rabim za kobile tudimešano steljo.“

„Kako pa to napraviš?“ vpraša Kopitar.

„Najprej vzamem šotnih odpadkov, žaganja in nekaj nežganega mavca. To nekoliko zmočim in dobro stlačim. Preko tega denem primerno plast že rabljene stelje in končno vrhu tega še čiste steljne slame. Po enkrat do dvakrat na dan odstranim konjske odpadke, ponečejena stelja pa ostane, in vrhu te nasteljem plast čiste slame. Na ta način imajo živali suho in mehko ležišče. Spodnja, dobro stlačena plast, ki je približno 10—12 cm visoka, popije scalnico.“

„Kako pa krmiš svoje plemenske kobile?“ vpraša Kopitar.

„Kobilam dam vsak dan po 8 funtov ovs, ker mnogo delajo,“ odvrne Razumnik. „Poleg tega jim pokladam približno po 14 funtov sene in nekaj slame. Če bi jih ne vpregal, bi se morale pasti ter bi jim dajal še nekoliko sene in slame?“

„Ali je detelja brejim kobilam škodljiva?“ vpraša zopet Kopitar.

„Samanasebi detelja brejim kobilam ne škoduje!“ pojasnjuje Razumnik. „Morajo pa biti vajene nanjo in jim je ne smemo dajati preveč. Če jih krmimo z deteljo, moramo paziti, da jih ne napenja. Močno napenjanje vsled krmljenja z deteljo bi bilo lahko za breje kobile zelo kvarno; mogle bi takoj izvreči. Previdnost je pri krmljenju z deteljo vedno dobra. Še nevarnejša kakor starejša detelja so taka krmila, ki je nanja padla slana ali če so zmrzla kakor tudi paša na pomrzlih pašnikih. Tudi plesnivo seno ni dobro.“

„Kako je pa treba konje napajati?“ vpraša Brajdar. „Mojim kobilam dajem redno tople vode z otrobi!“

„Zdravim konjem splošno ni treba dajati tople vode z otrobi. Čreva otopijo, če dajemo konjem dalj časa izključno tople pitne vode. Jaz dajem kobilam vode iz vodnjaka, ki stoji prej nekaj časa v hlevu, tako da ima približno 8° R topline. Premrzla voda more biti brejim kobilam zelo nevarna. Če napajamo kobile zjutraj zgodaj s prav mrzlo vodo, potem lahko vidimo, kako to vpliva na žrebe. Ne bo dolgo trajalo, in začelo se bo močno gibati, če je že 6—7 mesecev staro. Če damo kobilam preveč zelo mrzle vode, more vsled hipnega ohlajenja zadnjega telesnega dela žrebe v maternem telesu poginiti.“

„Tedaj se bom pa pred tem varoval,“ zatrjuje Šerjak.

„To so skrivnosti, ki mi povzročajo srečo pri brejih kobilah!“ pravi Razumnik.

„To so vendar čisto navadne stvari, ki jih vsi poznamo,“ meni Kopitar. „Ravno na navadne in preproste stvari se premalo oziramo.“

Možje prikimajo pritrjujoče, zahvalijo izkušenega Razumnika ter se vrnejo v gostilno k Lipovcu. Še dolgo časa so se pogovarjali o tem, kar so slišali v hlevu gori pri Razumniku, in vsakdo ga je sklenil posnemati.

J.

Konjska kupčija, zajamčene napake (cesarski tadli) in drugo.

(Nadaljevanje.)

V pojasnilo navedem nekaj primerov. Ablin prodal zdravega konja kupcu Benedku. Ta prevzame konja,

ga zapreže in takoj rabi za delo. V strmem klancu ali na gladkih tleh se slučajno pripeti, da konj pade. Pri padcu si konj poškoduje plečni člen ali člen v križu.

Preiskava konja dožene, da konj šepa, da ima torej napako, ki bi se vsled nje v zmislu § 924. kupčija razdrila, ker se je pri kupljenem konju v teku 24 ur dokazala napaka.

Ta zakonita določba dela torej v tem kakor v vseh enakih slučajih prodajalcu krivico. Prodajalčeva naloga je sedaj, da doprinese nasprotno dokaze po zvedencih, da je poškodba nastala šele po prodaji, oz. po prevzetju.

Drug slučaj:

Cepuder kupi konja od Kovača. Ker se mu konj dozdeva premalo rejen, ga sklene hitro zrediti. Polaga mu mnogo težko prebavne krme (koruze, ječmena, rži).

Ker je bil konj pri Kovaču pravilno krmljen, mu škoduje preobilna, težko prebavna krma; nastane naval krvi proti črevam, nastane kolika ali grizenje, in ker ni blizu hitre pomoči, pogine konj tekom 24 ur.

Določba zakona (§ 924.) je na strani kupca, in prodajalec Kovač bi moral v zmislu te določbe kupnino Cepudru nazaj šteti.

Prodajalec Kovač pa more po pričah in zvedencu doprinesiti dokaz, da je vzrok bolezni vplival po prodaji.

Po pričah se mora dognati, da je bil konj pri Kovaču pravilno rabljen in pravilno krmljen, po zvedencu, ki raztelesi poginulega konja, se pa dožene, da je konj poginil vsled kolike (grizenja), ki je nastala vsled zaužite preobilne pretečne, škodljive krme (koruze, ječmena, rži), ki se nahaja v želodcu in v prvem delu črev.

Tudi glede roka 24 ur so prodajalci navadno v zmoti. Ta rok ni merodajen za vse bolezni, oziroma za raznovrstne slučaje.

Prodajalec ne sme misliti, da po preteku 24 ur po prevzetju prodane živali jamstvo za navadne napake ali bolezni preneha.

To domnevanje je napačno.

Če nastane bolezen ali nastopi smrt pri prodani živali po preteku 24 ur, se izpremeni pravno stanje le v toliko, da zakonita določba sicer štiti prodajalca in da mora sedaj kupec dokazati, da je bolezen, ki se je pojavila šele po preteku 24 ur ali več, nastala vsled vzroka, ki je na prodano žival vplival že pred prodajo, oziroma pred prevzetjem.

Primer.

Kupljen konj pogine vsled kolike, grizenja, in sicer 3 dni ali še pozneje po prevzetju.

Raztelesenje poginule živali dožene, da je kal ali vzrok bolezni bil v živali že pred kupčijo. V črevih, v želodcu se najde zelo veliko v klopčič povitih glist, ki so povzročile deloma vnetje črev, deloma zaprtje blata.

Ali se pa najdejo v želodcu ali v črevih veliki kamni, veliki včasih kakor otroška glava. Ti kamni so se delali dolgo časa iz zaužite, preveč apnenca vsebujoče krme.

Ker torej kamni kakor tudi gliste niso nastale po prevzetju, ampak poprej, povzročili pa so pogin konja, se mora kupčija razveljaviti.

Drug slučaj.

Arko kupi od prasičjega trgovca Popoviča tri plemenske prasiče. Prasiči so ob prodaji navidezno zdravi. Čez teden dni pa prično pokašljevati, izgube tek do krme, postanejo omahljivi, dobe drisko, slednjič poginejo, in sicer recimo 30 dni po kupu.

Raztelesitev dožene, da so prasiči bolehalo na svinjski kugi. Izpremembe v pljučih in v črevih dokazujejo, da je bila bolezen pri prasičih že najmanj 40 dni navzoča.

Da so se kupljeni prasiči že pred kupom okužili,

dokazuje tudi to, da so tudi pri drugih kupcih prasiči iz iste črede zboleli ter poginili na svinjski kugi.

Rok jamstva torej v tem in v enakih slučajih ni samo 24 ur, ampak daljši. Čas določi, oziroma označi mnenje zvedencev.

Velike važnosti so glede kupčije z živino nadalje § 928., § 930., § 931., § 932., § 933., in § 934.

§ 928. pravi: Če so napake očitne, odpade jamstvo, če se glede njih ni izrekel prodajalec, da jamči za nje.

§ 930.: Če se stvari tako, kakor stoje in ležijo, brez števila, mere ali teže prodajo ali prevzamejo, ne jamči prodajalec za katerokoli napako, ki se pozneje spozna. To je tako razlagati, da jamstvo odpade, če kupec kupi več raznovrstne živine za skupno ceno in in če se pozneje pri kaki živali spozna kaka napaka.

§ 931. pravi: Če se hoče posestnik (kupec) zaradi zahteve tretjega na kupljeno, oziroma prodano stvar poslužiti jamstva, mora prednika (to je prvega prodajalca) o tem obvestiti in v zmislu določil sodnega reda zahtevati zastopstvo.

Če to opusti, sicer še ne izgubi pravice do odškodnine, toda njegov prednik more vse ugovore, ki jih je on proti tretjemu opustil, porabiti proti njemu in se glede odškodnine toliko oprostiti, kolikor se spozna, da bi ugovori, če bi se porabili proti tretjemu, izzvali proti tretjemu drugačno rzsodbo.

Primer.

B Proda kravo, ki jo je pred 20 dnevi kupil od A, na tretjega kupca C. C spozna nekaj dni po prevzetju pri kravi plučno bolezen in zahteva potom tožbe od B odškodnino. Sodnik razveljavi kupčijo. B mora vrniti kupnino in poplačati vse stroške ter prevzame bolno kravo nazaj. Sedaj šele se zglaši pri prodajalcu A ter zahteva od njega povrnitev kupnine in vseh stroškov, ki jih je imel. Prvotni prodajalec pa ima dokaze, da je krava pozneje zbolela, da je kupec C ni pravilno zdravil, da je celo po mazačih kravo pokvaril.

On stavi torej ugovore. Če bi pri sodni obravnavi med B in C te ugovore stavil tudi B nasproti C, bi se rzsodba popolnoma drugače glasila.

Sodišče sedaj rzsodi med A in B, da prvi (A) ali sploh ne plača odškodnine, ali pa le del, dočim mora trpeti drugi del B.

Da se kupec, ki proda kupljeno žival tretjemu, izogne škodi, mora vsako grajanje prodane živali po tretjem takoj sporočiti prvemu prodajalcu, da skupno nastopita proti tretjemu. (Dalje prihodnjč.)

Ali naj ima kobila žrebe zgodaj ali pozno?

O tem vprašanju piše „Tednik za živinozdravstvo in živinorejo“ približno takole: Vprašanje, da li je bolje, da imajo kobile žrebeta zgodaj ali pozno, je rešeno stem, da gre v Nemčiji skoraj povsod za to, da kobile zgodaj storijo. Za vzrok se navaja, da postanejo taka žrebeta boljša in močnejša, da se spomladi ne prehladijo tako lahko ter da ne zbolijo, oziroma da boleznj laže prestanejo ter da se v takih kobilah, ki so bile zgodaj pripuščene in oplemenjene, sad mnogo bolje razvija, zlasti če imajo priliko, da se pasejo. Vendar se da temu v marsičem ugovarjati. V prvem letu je razloček med zgodaj in med pozno storjenimi žrebeti velik; toda vsako leto je ta razloček manjši, tako da ga v tretjem ali četrtem letu sploh ni več opaziti. Kar se tiče odpornosti proti raznim boleznim, po izkušnjah pisca ravno zgodnja žrebeta v začetku prva pokašljujejo in dostikrat prav resno zbole. Če

morajo biti kobile in žrebeta vso zimo v hlevu, jim to seveda ne koristi posebno. Plod kobile, ki je bila že v januarju pripuščena, je v začetku paše že štiri do pet mesecev star in tudi premočna paša ne more več neugodno vplivati nanj. Če so kobile pripuščene in oplojene kratko pred pašo, tedaj pa to zopet ugodno vpliva na razvijajoči se zaplodek. Naposled je pa tudi upoštevati, da nimajo v prosti naravi živeče živali svojih mladičev pozimi, ampak spomladi. Najbolje bi pač bilo, če bi se živali pripuščale od februarja do aprila ter da kolikor mogoče v tem času storijo.

J.

Hlevske razvade konj in navodilo, kako se jim odpomore.

Buffon je trdil, da konj v naravi ni hudoben, ampak le ponosen. Z gotovostjo lahko trdimo, da je vzrok raznim konjskim razvadam največkrat nepremišljena reja in slabo ravnanje. Nikakor pa nočemo trditi, da samo slabo ravnanje povzroča take razvade, ki živali škodujejo in so dostikrat vzrok, da so manj vredne, ampak tudi podedljivost, brezdelnost, prepričla hranā, in maščevalnost so čisto vzrok takim razvadam.

Grda konjska razvada je hlastanje. Ta razvada je takale. Konj požre zrak, ki ga zopet potisne iz sebe, pri tem je pa čuti nekako stokanje. Navadno se to godi tako, da konj s prednjimi zobmi zagradi kak trd predmet, kakor verigo, jasli ali kaj podobnega, ali pa, da pripogne glavo prav do prs ali še niže. Te razvade dobijo konji tudi tedaj, če se z njimi pri čiščenju nepravilno in sirovo ravna, sčimer se tako razdražijo, da začno hlastati po jaslih. Tega se konj ne more ozdraviti, pač pa mu je mogoče to grdo razvado odvaditi stem, da se poslužimo energičnih sredstev. Trajno je to razvado seveda najlaglje odpraviti mladim konjem, ki so ravnokar začeli hlapati. V tem primeru že največkrat zadostuje, da se jim dajo prav nizke jasli ali da se tako krmijo, da se jim na glavo priveže krmilna vrečica, kamor se prej dene konju potrebna krma. S posebnim jermenom, ki se konju priveže okoli vratu in ki je tako napravljen, da konja takoj močno vbode, če začne hlapati, se ta razvada tudi odpravi, vendar trdijo nekteri, da je to sredstvo preokrutno, ker se da konju odpomoči tudi z raznimi drugimi sredstvi, kakor n. pr. stem, da se jasli in drugi leseni deli, ki bi konj mogel po njih hlastati, namažejo s katranovim firnežem, s parafinovim oljem, ali se pa pobelijo z apnom. Končno naj bo omenjeno, da vodi do cilja tudi naporno delo, večkratno krmljenje (šest do sedemkrat, a vselej pomalem) na dan, dovoljna dobra stelja, nekoliko tečne ovsene slame, da jo more žreti tudi ponoči. Drugih sredstev, posebno nasilnih, se potem ni več treba posluževati.

Druga neprijetna razvada je trganje plaht. Proti temu prav dobro služi nagobčnik; posebno bi bilo priporočati nagobčnik iz verig. S tem konj ne more raztrgtai plaht kakor tudi ne more poškodovati lesenih delov kočā, njega samega pa ta nagobčnik tudi prav nič ne nadleguje. To razvado dobijo konji največkrat vsled premočne srbečice na koži in v repu.

Srbečica se pa zopet pojavlja navadno vsled prehude krvi. Priporočljivo je dajati konju blažjih odvajalnih sredstev. Dostikrat pa nastane srbečica v repu vsled glist, nesnage, mrčesa itd. V tem slučaju je pač treba rabiti taka sredstva, ki uničujejo gliste, in taka, ki uničujejo mrčes, ter pridno zmivanje z mazavim milom.

Če konj žre steljo, je najumestneje, da mu privežemo nagobčnik. Dobro je poskušati tudi, če bi ne bilo mogoče konja odvaditi stem, da se mu da več sena in nekoliko soli, ali pa mu je izpremeniti steljo in jo nadomestiti s tako, ki je konj najbrž ne bo maral (šoto).

J.

Naprava tekališč za konje.

(Konec.)

Ograja tekališča se mora napraviti močna, da se ne podre, kajti če se je žrebetu posrečilo podreti jo, bo to vedno zopet poskušalo. Tudi visoka mora biti ograja tako, da je ni mogoče preskočiti. In končno mora biti ograja tudi tako napravljena, da je izključeno vsako poškodovanje žrebeta. Ograje iz žice ali celo iz bodoče žice so nemogoče, prav tako je treba odstraniti tudi vse koničaste in oglate konce. Če ni naravnih mej, kakor zidovja in jarkov z grmovjem spredaj, je najboljša ograja iz lesenih, 18 cm močnih količkov v razdalji 3 do 4 m, 1 m globoko v zemljo zabitih, ki so zvezani s povprečnimi, 10 do 12 cm debelimi drogi. Prostor med povprečnimi drogi znašaj 50 do 60 cm in dolnji drog naj bo kakih 40 cm od tal oddaljen. Skupna višina ograje naj meri približno 2 m.

V notranjosti tekališča, ki se ne drži hleva, naj stoji šupa, kjer so žrebata varna pred vetrom in dežjem. Šupe, ki so lahko napravljene iz desak in pokrite s slamo ali z bičevjem, naj bodo proti jugovzhodu odprte in le proti vetru zaprte. Da so bolj suhe, naj se postavijo na najvišjem prostoru tekališča. Sicer se pa morajo tlakati ali pa z zdrobljeno opeko in s peskom povrh posuti, da tla ostanejo suha. Tudi šota se lahko rabi za podlago. Šupe hodijo v poštev le na pašnikih in na oddaljenejših tekališčih, sicer je pa priporočati drevesa, ki se jim debela s tenko žično mrežo ovijejo, da jih konji ne ogledajo, za varstvo proti solncu itd. Če se da na tekališču napraviti korito s tekočo vodo ali če je tam napajališče, je to jako velike koristi.

Na vsak način se da z majhnimi stroški napraviti naprava, ki zadostuje zdravstvenim zahtevam, in posestniki, ki rede konje, naj bi še pogosteje skrbeli za tekališča, ki jih podpira država stem, da daje premije. Poleg zdravih in za delo veliko bolj zmožnih konj bodo dotičniki imeli iz tekališč še to korist, da njih na prostem zrejeni konji ne bodo imeli hlevskih napak in da bodo pri učenju veliko bolj voljni in pripravni, ker so že znani z zunanjim svetom. „S“ v „Prakt. Landw.“

Zakaj moramo negovati kožo pri konjih.

Delovanje kože je v tesni zvezi z zdravjem živali in je sploh vzrok, da se te dobro počutijo ali nasprotno. Koža nikakor ni trdna, gosta tvarina, ki pokriva telo, marveč je v njej neznansko mnogo prav majhnih, drobčkanih luknjic. Živali predvsem tudi dihajo skoz kožo; to posebno velja za izdihavanje. Dalje izloča telo skoz kožo tudi nekako vodo; žival se znoj. Znoj je tekočina, ki po svoji sestavini zelo spominja na scalnico. Skoz luknjice v koži živali sprejemajo tudi vodo. Iz tega se razvidi, da ima koža pač zelo važno nalogo, in sicer ne sam pri kopitarjih, ampak pri vseh sesalcih sploh.

Če bi kožo kake živali napravili popolnoma

neprepustno, n. pr. — kar pa Bog obvaruj — stem, da bi jo namazali s katranom, bi morala žalostno poginiti.

Pri negovanju kože je torej predvsem skrbeti, da luknjice v koži niso zamašene, ampak vedno odprte. To dosežemo s kopanjem, česanjem in krtačenjem. Kopanje je zlasti za konje jako priporočljivo (seveda ne pozimi). Pozimi zadostuje, da jih vsak dan dobro štriglamo. S takim delom tudi pospešujemo boljši obtok krvi v koži, kar seveda tudi jako dobro vpliva. J.

Prezgodnje vpreganje žrebet.

Mnogi konjerejci delajo napako, da svoja žrebata prezgodaj vpregajo, da bi prej imeli dobiček od njih. Žival — tako si domišljujejo — si vsaj služi svojo klajo, in njena vzreja hodi ceneje. Ta domišljija pa je napačna; pričakovani dobiček se le prepogostoma prevrže v občutljivo izgubo. Kakor je znano, rase žrebe v prvem letu svojega življenja najbolj za visokost, več kakor v vseh naslednjih štirih letih skupaj. V tem času se oves ne sme hraniti; žival mora dobivati dovolj krepke hrane. Od drugega leta naprej, ko žrebe počasneje rase, se mu razvijajo zlasti notranji organi in noge; v tretjem letu pa, da se konj poljedelcu dovolj razvije, se mora doklada močne klaje za toliko zmanjšati, da žrebe ne postane predebelo, sicer bi bila vzreja predraga, kajti žival še ne sme delati. Pa tudi trileten konj se še ne sme smatrati za popolnoma razvitega; le poleg matere se že sme učiti vožnje, da se navadi ubogljivosti in pokorščine. Šme pa opravljati le lahka dela, nikakor pa ne težkih, ker je voljan in ognjen.

Škoda, ki vsled tega nastane, se kmalu pokaže, dasiravno je konjerejec noče opaziti. Žival zaostane v svojem razvoju; noge, zlasti skočne kosti, odrevene in žival izgubi mnogo na svoji vrednosti. Pomisliti je treba, da konj dorase šele v petem letu; če ga poprej rabimo za težko delo, se ne more prav razviti, začne prezgodaj hirati, zlasti nože se pokvarijo in žival je taka, kakor bi bila že stara. Od mladega konja se torej pred četrtem letom ne sme zahtevati premnogo, najsi tudi svoje klaje ne zasluži. Žival bo pozneje dokaj več vredna ter bo z daljšo porabnostjo bogato poplačala prizanašanje v mladosti. Mladi konji naj se rabijo predvsem le za lahko vprego in tudi ravna naj se z njimi prizanesljivo in mirno; čuvajo naj se sirovega pretepavanja ter naj se kaznujejo le takrat, kadar to z nepokorščino zares zaslužijo.

Uradne vesti konjerejskega oseka.

V a b i l o

k občnemu zboru Konjerejske zadruge v Št. Jerneju, reg. zadruge z omejeno zavezo, ki bo v Št. Jerneju, hišna št. 5, v četrtek, 28. avg. 1913. ob dveh popoldne.

S P O R E D :

1. Čitanje zapisnika zadnjega izrednega občnega zbora.
2. Poročilo načelstva.
3. Pregled računov za l. 1912 in odobritev rač. zaključka za l. 1912.
4. Volitev novega načelnika, event. likvidacija zadruge.
5. Slučajnosti.

Opomnja. Če bi na določeno uro sklicani občni zbor ne bil sklepčen, se bo pol ure pozneje vršil s prvotnim sporedom na istem prostoru drug občni zbor, ki bo sklepal brezpogojno.

Št. Jernej, 6. avgusta 1913.

Franc Zupančič, načelnik.

IZVOZ GOSPODARSKIH POMAGALA

BEČ, Franz Josefs-Kai 7-9.

Turski, Janovski & Comp.

BEČ, Franz Josefs-Kai 7-9.

Tko hoće

najcijenije, najbolje i najbrže da zidove koje mudrago zgrade, bilo iz vani bilo iz nutri n. pr. kuće za stanovanje, gospodarstvene zgrade obijeli ili da odvrati ili odstrani kojumu drago zarazu od domaćih životinja n. pr. govedu kugu, gubičnu i kopitnu zarazu, slinavku i t. d.

Tko hoće, da se ukloni od štete u pecari, pivnici, mlj-karnama, tvornici šećera vinskim ili pivnim podrumima radi škodljivih plinova, gljiva, plijesni...

Tko hoće, da očisti stabla, voćno grmlje, loze od škodljivih kukaca, koji uništuju cvijet i plod, kao što su listne uši, gusjenice, bube i t.d. isto tako nametne gljive...

Tko hoće, da namaže zidove, krovove, letve, drveno posude smolom, da uzdrže od vlage.

Tko hoće, da utamani trižlju i drugi korov. koji uništuju usjeve osobito ljetne

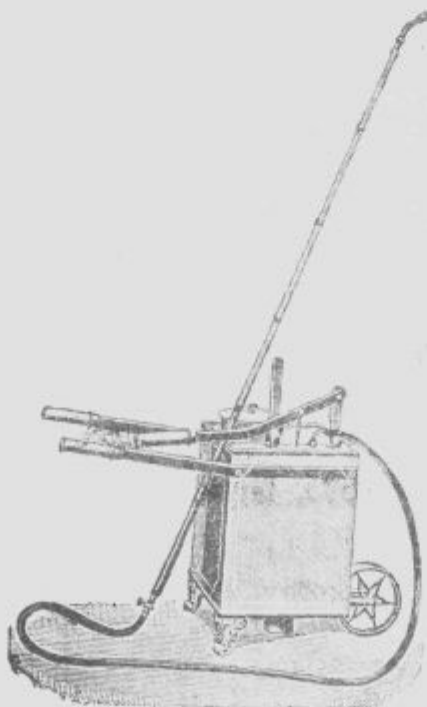
taj mora odmah

dobaviti našu univerzalnú strcaljku

„APOLLO“ i „CERES“

koji su od svih do sada poznatih, sličnih aparata najbolji, najpraktičniji, za uporabu najlakši, veoma trajni i jeftini.

Ovi aparati su za svakoga, pa i najmanjega gospodara od neophodne potrebe, pošto oni, kako ćemo kasnije nazložiti, kod radnja uštedeju 200 % na materijalu i na vremenu, te se za to isplaćuju već kod višestruke pače i jednokratne uporabe.

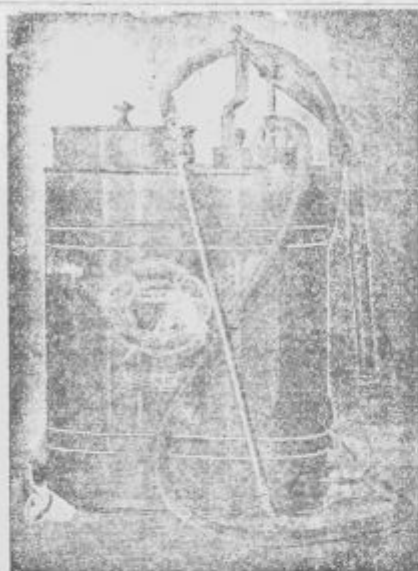

Strcaljka „APOLLO“ sastoji od jednog putnog sanduka, malog reservoirara, jedne cijevi od kaučuka i cijevi od bambusove trstike. Aparat radi pod tlakom od 2 atmosfere i štrca na idealan način tekućinu na svaku daljinu. On bijeli zidove sa vapnom razmjerno svuda, a kod disinfekcije prođire u svaku rupu i u svaki zarez tako, da ubija tu sve sakrivene mikrobe.

Strcaljka „APOLLO“ zgodna za put sa posudom sadržine 60 litara, 3 metra dugom bambusovom cijevi i 5 metara dugom cijevi od kaučuka i sa sitom za vapno, zapada

130 kruna.

Metalna pako cijev sa armaturom 25 kruna.

Strcaljka „CERES“ sastoji od jednog kovčega zgodna za nošenje, malog reservoiria i jedne s odzovarajućim ušćem providene cijevi. Aparat je tako lak, da se može nositi na leđima i tako veoma lako z njime raditi.

U ostalom, osim što je manja posuda, aparat je naskroz jednak „APOLLU“ i prosjeduje iste prednosti. Strcaljka „CERES“ nosi se na leđima sa 2 metra dugom bambusovon trstikom, z metra dugom cijevi od kaučuka i jednog sita za vapno, zapada 75 kruna.

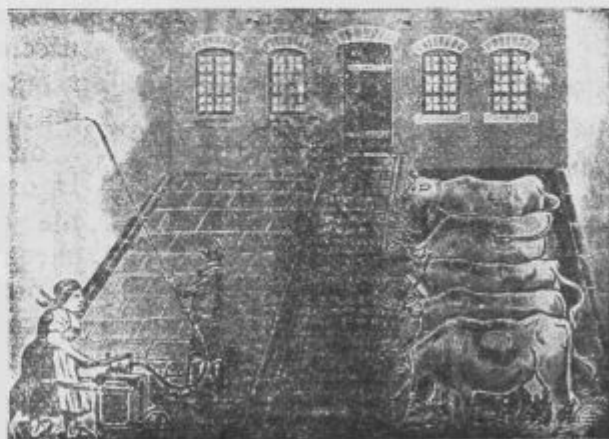
Strcaljke
„APOLLO“ i „CERES“
u radnji.

„APOLLO“ bijeli sve zgrade u visini od 20 metara, zašteduje 200% ručnog rada sa kistom, te može znatno točnije, ljepše i trajnije.

„APOLLO“ osim toga bijeli i disinficira nutrinu
gospodarskih zgrada;

u pogledu čega jest
**ideal aparat za
desinfekciju**, koji
štiti konjske, gove-
đe i peradne štale
od zaraze, tako da
ista uginu čim se
pojavi.

„APOLLO“ kao tamanitelj gusjenica i kukaca
na voćnim stablima.

U zgodno vrijeme godine
upotrebljen štiti voćnjake
od često pusta posvemašnjeg
uništenja.

On se može upotrebiti za
sve gusjenice uništavajuće te-
kućine.

„CERES“ kao tamanitelj triž'je i drugih korova.

Tko gaza vremena upotrebi za u prah stučenu modru galicu, **utamanjuje** radikalno trižlju i po-visuje više puta dvostruko iznos plodine.

Za istu svrhu, sa većom uste-dnjom radnje, može se upotrebit i štrcaljka „Apollo“, kao i drugi aparati, s kojima možemo po-služiti tako đermi, sa specijal-nom ponudom.

„APOLLO“ kod mazanja drvenih zgrada.

Drvene zgrade, hambare, štale, postrcane sa **carbole-um** traju duže i ne potrebuju dugo popravka.

Sa štrcaljkom „Apollo“ biva ovo izvedeno jeftino, brzo i temeljito.

„APOLLO” u povrtnim vrtovima.

Uništuje radikalno sve žive i biljne škodljivce (zemljane buhe, lisne usi, bube i t. d.) te sve usjevne bolesti.

Služi kao idealni vrtni poljevač.

„CERES” kao štracjka za lozu.

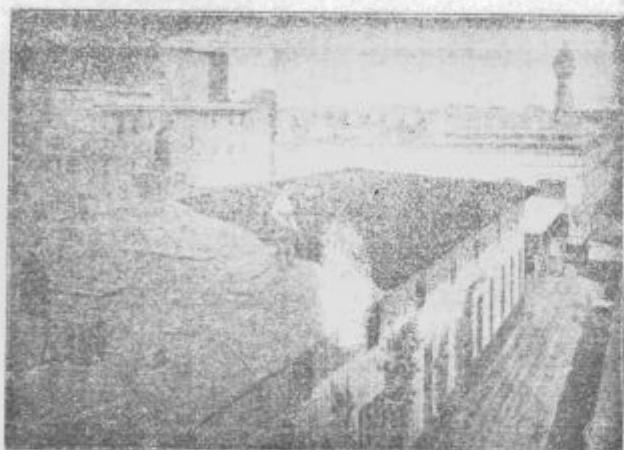
Jedini djelujući aparat za tamanjenje trsne uši i drugih živih škodljivaca isto tako male, bolest prouzrokujuće gljive, koje uništuju vinograde.

Za svaki vinograd neophodno potreban.

Za istu svrhu može se upotrebit i „Apollo“ sa većom uštedujom rada.

„Apollo“ kod mazanja krovova sa smolom.

Krovovi, koji su najviše izloženi atmosveričnim pada linama, mogu se na dugo vremena uči nit otpornima, ako se mažu sa smolom pomoću aparata „Apollo“.

„Apollo“ u pecari i pivnici.

Strcanje zidova, podova u plinovitim prostorijama, sladarnim kućama pivnicama i pecarama sa „Apollo“ uništuje radikalno svaki škodljiv plin i obranjuje od zna tnih kvara u tom pogledu. Poprska vanje klijavućege je čma pomoću „A pollo“ aparata pro uzrokuje sjajan u spjeh.

„Apollo“ pere i disinficira domaće životinje.

Štrcanje goveda, konja, čekinjastih živina sa krevlinom ili kiselinom štiti ih na dugo vremena od muha i od svih bolesti prouzrokujućih zametaka.

„Apollo“ u cvijetnjacima.

Upotrebom u cvijetnjacima i staklenicima zamijenjuje izvrsno vrtnu štrcaljku. Cvijetovi, lišće, stabljike zadržavaju trajno svoju svježost samo preko upotrebe „Apollo“ aparata. Posao ide s mjesta izvanredno lako i ugodno.

Štrcaljke

„APOLLO“ i „CERES“

su dakle danas zaista neophedno potrebni aparati za svako gospodarstvo, industrijalce, pivničare, pecare, vinogradare i mlječare. Kod naručaba umoljava se obratiti direktno na generalno zastupstvo za Austro-Ugarsku:

TURSKI, JANOVSKI & COMP.

BEČ, FRANZ JOZEFS-KAI 7-9.